

Щодо провідних тенденцій в організації професійної підготовки перекладачів

Цокур Ольга Степанівна

*докт. пед. н., професор, зав кафедри педагогіки
Одеського національного університету ім. І.І. Мечникова
Гульна А.С.,
студентка магістратури спеціальності 011 Освітні,
педагогічні науки*

Згідно стратегії перспективного розвитку освіти в нашій державі, висвітленої в Законах України «Про вищу освіту» (2014 р.), «Про освіту» (2017 р.), пріоритетним напрямом діяльності закладів вищої освіти є підготовка висококваліфікованих та професійно компетентних фахівців, здатних в умовах сучасного інформаційного суспільства до творчої самореалізації, постійного вдосконалення й професійного саморозвитку. При цьому, підготовка компетентних перекладачів займає одне із чільних місць в рамках іншомовної філологічної освіти здобувачів, що зумовлено потребами міжкультурної співпраці та спілкування.

Суттєво, що професійна підготовка перекладачів у зарубіжних країнах здійснюється на різних концептуальних підставах, а також відповідно різноманітних дидактичних моделей. Найбільш вживаними вважаються наступні моделі підготовки професійних перекладачів, які реалізуються на базі:

– повної середньої освіти, тобто на контингенті здобувачів без знань іноземної мови та відсутності навичок перекладу (Латвія – Балтійська Міжнародна Академія, Словенія – Люблянський університет, Іспанія – Вальядолідський університет);

– повної вищої професійної освіти, коли освітні програми в галузі перекладу доповнюються курсом письмового перекладу та навчанням здобувачів однією іноземною мовою (перекладацькі школи у США, Франції, Нідерландах, Швейцарії);

– повної загальної лінгвістичної освіти, тобто на контингенті здобувачів, які отримали перший – бакалаврський рівень вищої освіти та володіють двома іноземними мовами (Польща – Університет Адама Міцкевича, Німеччина – Університет Хільдесхайм, Велика Британія – Даремський і Манчестерський університети, Швейцарія – Школа перекладачів в м. Женева) (Максименко: 75).

Зокрема, серед провідних завдань підготовки фахівців з перекладу в університетах США визначені такі:

– формування знань з теорії перекладу, здатності інтерпретації її основних понять в різних культурних контекстах;

– розвиток навичок аналізу тексту, усного та письмового перекладу, які дають можливість кар’єрного росту, підвищення професійного рівня або отримання додаткової освіти зі спеціальності;

– надання випускникам можливості здобувати знання з різних видів перекладу та опановувати нові методи перекладу й інтерпретації, у тому числі оволодіти інформаційними технологіями та засобами автоматизованого перекладу;

– вправлення студентів з техніки письмового та усного перекладу з метою набуття ними вмінь і навичок якісного фахівця-професіонала з перекладу для роботи штатними співробітниками у відповідних організаціях (бюро перекладів, засобах масової інформації, ЗВО), або в якості позаштатних (вільнонайманих) співробітників;

– розвиток критичної оцінки головних напрямів і концепцій доцільності в перекладі та можливостей інтерпретації, а також досліджень, що дають поштовх до подальшого саморозвитку (Дудіна: 58).

Слід зазначити, що особливістю професійної підготовки перекладачів в закладах вищої освіти США є створення

сприятливих умов для їхнього саморозвитку та самовдосконалення завдяки проблемно-пошуковому навчанню, співпраці студентів і викладачів, партнерству з роботодавцями та реалізації принципів диференціації та індивідуалізації. Інтерактивне й коопероване навчання у співробітництві реалізуються на практиці за допомогою методів «колективного та індивідуального навчання», «мікрофон», «ажурна пилка», навчання в малих групах, команді та парної роботи. Під час лекцій відбувається активне обговорення актуальних питань, здійснюється пошук інформації та цікавих фактів, а також створюються ситуації із звернення до досвіду аудиторії, обміну думками з метою актуалізації пізнавальної діяльності перекладачів, стимулювання їхнього професійного мислення. Під час самостійної роботи студенти-перекладачі здійснюють вибір теми дослідження, розробляють оригінальну концепцію інтерпретації матеріалу, яка не описана в літературі, та, проаналізувавши наукові джерела, архівні дані й первинні документи, проводять власне мікродослідження з використанням методів, які відображають їх оригінальне мислення (Дудіна: 132-133).

На відміну від зарубіжних країн, в українських закладах вищої освіти підготовка професійних перекладачів здійснюється згідно двох моделей:

– на базі повної середньої освіти при успішному складанні вступниками іспиту з певної іноземної мови за результатами ЗНО (Навчально-науковий інститут іноземних мов, Прикарпатський національний університет ім. Василя Стефаника, Полтавський університет економіки і торгівлі та інш.);

– на базі бакалаврського й магістерського рівнів вищої освіти (не обов'язково із мовної спеціальності) при успішному складанні вступниками іспиту з певної іноземної мови за результатами ЗНО або ЄВІ (Національний університет «Полтавська політехніка ім. Ю. Кондратюка», Навчально-науковий інститут іноземних мов, Прикарпатський національний університет ім. Василя Стефаника, Національний

університет «Острозька академія», ОНУ ім. Мечникова та інш.).

Суттєво, що згідно впровадженого стандарту спеціальності 035 Філологія, серед фахових компетентностей майбутніх перекладачів по закінченню магістратури у вітчизняних закладах вищої освіти здебільшого означені наступні:

ФК 1 Здатність вільно орієнтуватися в різних та лінгвістичних напрямках і школах.

ФК 2 Здатність осмислювати літературу як полісистему, розуміти еволюційний шлях розвитку вітчизняного і світового літературознавства.

ФК 3 Здатність критично осмислювати історичні надбання та новітні досягнення філологічної науки. ФК 4 Здатність здійснювати науковий аналіз і структурування мовного /мовленнєвого й літературного матеріалу з урахуванням класичних і новітніх методологічних принципів.

ФК 5 Усвідомлення методологічного, організаційного та правового підґрунтя, необхідного для досліджень та/або інноваційних розробок у галузі філології, презентації їх результатів професійній спільноті та захисту інтелектуальної власності на результати досліджень та інновацій.

ФК 6 Здатність застосовувати поглиблені знання з обраної філологічної спеціалізації для вирішення професійних завдань.

ФК 7 Здатність вільно користуватися спеціальною термінологією в обраній галузі філологічних досліджень.

ФК 8 Усвідомлення ролі експресивних, емоційних, логічних засобів мови для досягнення запланованого прагматичного результату.

ФК 9 Мовленнєва: володіння лексичними, граматичними, орфографічними мовними знаннями і навичками англійської мови на рівні C1; знання семантики, словотворчої й синтаксичної структури, функції в реченні й тексті, лексичної полісемії, антонімії, особливостей фразеології для структурної організації тексту та вираження комунікативної інтенції.

ФК 10 Комунікативна: уміння вести діалог, побудований на реальній або симульованій ситуації та вільно вести розмову англійською мовою з носіями мови; здатність викладати свою

думку відповідно до певних типів тексту з дотриманням параметрів комунікативно-стилістичної доцільності та мовної правильності; володіння різногалузевими й аспектними базовими знаннями для перекладацького супроводу.

ФК 11 Перекладацька: володіння сучасними технологіями та програмним забезпеченням для роботи з банками перекладацької пам'яті, корпусами, електронними словниками і базами даних ; знання специфічних перекладацьких трансформацій, уміння їх застосовувати у перекладі різножанрових текстів, щоб працювати з машинним перекладом, послідовним усним та художнім перекладацьким супроводом.

ФК 12 Прикладна: володіння лінгво-дидактичними уміннями, методичними прийомами та організаційними технологіями, необхідними для ефективної роботи в освітніх закладах , а також знання норм законодавства про інтелектуальну власність, уміння вирішувати питання реалізації норм авторського права на практиці (ОПП 035.041.03).

Загалом, професійна підготовка перекладачів у вітчизняних закладах вищої освіти здійснюється на засадах компетентнісного, системного, інтегративного підходів із застосуванням інноваційних й інтерактивних технологій, що визначає гуманістично-творчий стиль суб'єкт-суб'єктної взаємодії всіх учасників освітнього процесу в рамках реалізації студентоцентрованого навчання цієї категорії фахівців. Серед провідних форм підготовки перекладачів: аудиторні (лекції, семінарські, практичні заняття), самостійна робота (індивідуальні завдання, групова проєктна робота, електронне навчання), позааудиторні (менторство, консультації, підготовка та захист кваліфікаційної магістерської роботи, участь в проєктах). Найбільш вживаними є методи проблемного, проблемно-пошукового, інтерактивного, проєктного навчання перекладачів із застосуванням певних інноваційних технологій (case-study, blended learning, flipped classroom, CLIL, distance learning, cooperative learning, mobile learning).

Отже, у професійній підготовці перекладачів у зарубіжних та вітчизняних закладах вищої освіти спостерігаються спільні тенденції та дидактичні підходи.

Список літератури

Дудіна О.В. Підготовка фахівців з технічного перекладу в університетах США: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2020. 218 с.

Максименко Л. О. Зарубіжний досвід організації підготовки перекладачів на сучасному етапі розвитку вищої освіти. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія : Педагогічні науки*. 2015. Вип. 131. С. 74-78.

ОПП 035.041.03 Переклад (англійська мова). URL: https://kubg.edu.ua/images/stories/Departaments/vstupnikam/if/2019/OPP_pereklad.pdf.